

AMINTIRI DIN EPOCA LUI BIBI

Andrei Cornea s-a născut în 1952. Licență în istoria și teoria artei la Academia de Arte Frumoase (1976). Licență în filologie clasică la Universitatea din București (1980). Doctorat în filologie clasică la Universitatea din București (1994). Muzeograf la Muzeul Național de Artă (1976–1987). Cercetător la Institutul de Istorie a Artei (1987–1990), iar între 1990 și 2006 la Institutul de Studii Orientale „Sergiu Al-George“. În prezent, profesor la Universitatea din București.

Scrieri: *De la portulan la vederea turistică* (Sport-Turism, 1977); *Primitivii picturii românești moderne* (Meridiane, 1980); *Forme artistice și mentalități culturale în epoca romano-bizantină* (Meridiane, 1988); *Scriere și oralitate în cultura antică* (Cartea Românească, 1988; reed. Humanitas, 2006); *Penumbra* (Cartea Românească, 1991; reed. Polirom, 1998); *Platon. Filozofie și cenzură* (Humanitas, 1995); *Mașina de fabricat fantasme* (Clavis, 1995); *Turnirul khazar* (Nemira, 1997; reed. Polirom, 2003); *Cuvintelnice fără frontiere* (Polirom, 2002; Humanitas, 2013); *De la Școala din Atena la Școala de la Păltiniș* (Humanitas, 2004); *Când Socrate nu are dreptate* (Humanitas, 2005; trad. fr. Les Presses de l'Université Laval, Canada); *Noul, o veche poveste* (Humanitas, 2008); *Povești impertinente și apocrife* (Humanitas, 2009); *O istorie a neființei în filozofia greacă* (Humanitas, 2010); *Realitatea și umbra* (Humanitas, 2013); *Miracolul. Despre neverosimila făptură a libertății* (Humanitas, 2014); *Uimitoarea istorie a lui Șabbatai Mesia* (Humanitas, 2015); *Epicur și epicureismul antic* (Humanitas & Editura Universității „Al.I. Cuza“, 2016); *Lanțul de aur* (Humanitas, 2017).

Traduceri: Platon (*Republica*, *Philebos*, *Theaitetos*), Aristotel (*Metafizica*, *Despre generare și nimicire*), Plotin (*Opere I–III*), Aristofan (*Lysistrata*, *Viespile*, *Beșugul*), Epicur.

Andrei Cornea

AMINTIRI
DIN EPOCA LUI BIBI
O post-utopie

ROMAN

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

*Dacă vor tăcea aceștia,
vor striga pietrele.*
(Luca, 19, 40)

PARTEA ÎNTÂI

Bărbatul înalt, uscățiv, ușor adus de spate, în jur de șai-zece și ceva de ani, ajunge azi la cafenea mult mai devreme decât avea obiceiul. Ziua, o marți pe la mijlocul lui octombrie, e însorită, deși destul de friguroasă. Valuri-valuri de frunze roș-galbene căzute – infertila (după el) risipă de frumusețe a toamnei – sunt rostogolite în vârtejuri de câte o răbufnire de vânt prin scuarul micuț, spre care dă localul. Cu mâna streășină deasupra ochilor, ferindu-se de frunze și praf, orbecăie cu ochii aproape închiși și cu cealaltă mână întinsă în căutarea clanței. O descoperă, tușește, răsuflă adânc și intră, nu fără a fi luat cu el și câteva frunze rătăcite. Apoi din nou răsuflă adânc, scuturându-și praful de pe pardesiul demodat. Atât de încordat nu mai fusese demult.

Cafeneaua Castanul era locul unde de foarte multă vreme își omora timpul în aproape toate după-amiezele, de pe la cinci-șase seara. În ziua aceea însă își luase învoire devreme de la patron, care, fără să obiecteze, îl privise totuși puțin mirat. De regulă, stătea peste program, după ora închiderii magazinului de antichități (unde câștiga abia câteva lire noi peste limita supraviețuirii), ca să plece direct la Castanul. Unde altundeva să se ducă? Acasă, în apartamentul acela delabrat și friguros din fostul bloc Victoria? Nu ținea deloc

la asta. Să se întâlnească cu cine? Nu mai avea prieteni; de fapt, n-avusese niciodată. Familie? Ce glumă! Nu-i mai părea rău și de fapt nici nu-i mai păsa. „Familia“ lui, ca să spunem așa, devenise demult Castanul, unde juca șah cu un partener întâmplător sau chiar de unul singur, rezolvând probleme dintr-o revistă, bârfea un pic, bea și se deda viciului observării „naturii umane“, cum îi plăcea să spună cam emfatic. (Căpătase oarece emfază spre bătrânețe.) Sau uneori, în colțul lui, scria câte ceva într-un caiet gros. Dar acum era ceva deosebit: avea întâlnire, la unu fix, cu omul acela – cum îi spunea? – Robinson, Robertson, în fine, ceva cu R, pe acolo. Era, îi spusese el domnului Matthews, patronul lui, editor-șef sau redactor-șef, sau ambele, dar, în orice caz, era ceva șef la editura aceea – nu prea reținuse bine la telefon nici funcția, nici numele, dar editura, atâta știa, era una importantă, mare și „progresistă“, cică. (Când sunase telefonul la magazin fusese atât de emoționat că respectivul îl căuta pe el și nu invers, încât abia reușise să rețină ziua și ora întâlnirii, necum titlurile debitate repede de ins și chiar numele lui exact îi scăpase.) „Acum se cheamă că toți sunt șefi, și ți-o și aruncă în față, parcă să te intimideze, nu alta. Măcar *înainte* făceau pe sfinții...“, comentase observatorul naturii umane către patron. Domnul Matthews dăduse din cap – nu se știa bine niciodată în cazuri de astea dacă aprobând, sau doar așa, ca să nu rămână fără un gest de răspuns, fiindcă se pretindea un om cu convingeri solide, care nu rămâne niciodată fără un răspuns, deoarece răspunsurile ies din convingeri, nu? Oricum, patronul îl învoise, nu de alta, dar era pesemne al naibii de curios să audă a doua zi despre ce fusese vorba.

„Să vedem ce-au mai schimbat pe-aici“, își spune acum cu neplăcere îndată ce intră în cafenea, cu zece minute înainte

de unu. Îl enerva că, de la o vreme, respirând spiritul înnoirii continue și generale a Londrei și-a universului, mereu schimbau ceva la Castanul: ba mobilierul cam ponosit era înlocuit, ba aduceau lămpi noi, ba vopseau ceva, ba lipeau afișe noi și le scoteau pe cele vechi, ba se înnoia vesela, ba vechiul espresso de cafea era schimbat cu altul, cică, modern... De fapt, Castanul trecuse prin destule transformări în ultimii ani, dar, în ansamblu, decăzuse: dintr-un local relativ șic, loc de întâlnire al artiștilor, jurnaliștilor și al câtorva intelectuali suspecti de nonconformism de *dinainte* (un sfert din ei turnători, bineînțeles), devenise încet-încet mai mult sau mai puțin o cafenea-bar banală, abia ceva mai aerisită, vizitată de lucrători din construcții, elevi de liceu și de mici funcționari, și doar foarte puțini din vechea clientelă o mai frecventau. Printre aceștia era și el, care, în general, nu reușea sau nu voia să se adapteze destul de repede la schimbări.

„Asta-i și gata: sunt bătrân, bețiv și înțepenit în trecut“, suspină, nu fără un fel de satisfacție rea. Aruncă aproape mașinal o privire spre peretele aflat la stânga, lângă care se afla masa sa obișnuită. Tresare: „Uite, de-acum nici măcar pata aia de sus, urma, nu se mai vede...“ Acolo, pe perete, atârnase *înainte* portretul imens al Lui, supraveghindu-i pe meseni. *Pe urmă* îl dăduseră jos și locul rămăsese gol. Un fel de-a zice gol, căci ani de zile se tot vedea pe perete o mare și urâtă pată dreptunghiulară, decolorată – exact urma portretului. Încercaseră – i se zisese – în mai multe rânduri s-o șteargă cu feluri de detergenți, s-o frece cu periile, s-o râcăie cu șpaclul, s-o acopere cu diferite vopsele și lacuri, dar degeaba: neînvinșă, după un timp pata răzbătea mereu la suprafață, refuza cu încăpățănare să cedeze timpurilor noi, decolorând în schimb după tiparul ei orice vopsea. Probabil, le explicase

un expert în chestiune, trăgea umezeală prin zid de la o infiltrație din spate, de undeva. Acum, însă, o învinseseră, fiindcă agățaseră pe deasupra o oglindă mare, care acoperea aproape tot peretele și în care se reflecta cam o jumătate din sală. Un fel de-a spune că o învinseseră, fiindcă instalarea oglinzii peste urmă părea mai mult să fie recunoașterea tacită a unei înfrângerii.

Își scoate haina cam roasă în coate și, nervos, o pune pe spătar. Apoi se așază la masă. Își descheie gulerul cămășii, își sprijină coatele pe masă și își ia fața în pumni. Da, deși n-ar fi vrut să recunoască, întâlnirea programată îl ține sub tensiune. De asta ar fi preferat ca decorul cafenelei să fi rămas neschimbat, măcar de data asta. Barmanul („slavă Domnului, pe el nu l-au schimbat“) îl vede îndată și-i aduce paharul obișnuit cu gin Victoria. Mă rog, așa-i spunea el în virtutea obișnuinței; altminteri, nu se mai chema demult astfel. De fapt, aproape nimic nu se mai chema astfel sau ca *înainte*. Nici victorii nu mai erau demult.

— Ați atârnat oglinda asta aici, constată cu un fel de reproș în voce.

— Da, chiar ieri seara am pus-o, domnu' Winston, spune barmanul amabil. Provizoriu. Până ce vom avea bani să zugrăvim totul de nou, cel puțin. Știți, se tot vedea locul ăla afurisit, era ca o pată pe perete, unde mi-a zis barmanu' ăl bătrân, care a murit acu' doi ani, că era *înainte* portretul ăla... al lu' Bibi. Io nu știu... că nu eram p-atuncea aci. N-am reușit să ștergem bine urma, deși am frecat-o cu de toate; tot ieșea la vedere, blestemata. De asta mulți clienți erau enervați. Unul mi-a zis-o de la obraz acum ceva timp: „Nu pot să mă îmbăt cu murdăria aia deasupra capului!“

Winston se încruntă și gândește: „Auzi, domn'e, Bi-Bi! Nu pot tembelii, cică, să se îmbete cu urma lui... a lui, cu

Bi-Bi deasupra capului! *Înainte*, și-ar fi înghițit limba, numai să gândească una ca asta! Era *crimgândit* calificat. Era *vaporizare* asigurată. Iar acum? Facem mofturi, ba-l și alintăm pe monstru, de parcă-i vorba despre vreun cățeluș sau un pisoi: Bi-bi! Un pic de respect, totuși, ar merita până și Satana. Sau mai ales Satana. Ce vremuri nesimțite trăim!“ Spune sever:

— Poate că totuși era mai bine să ne amintim chiar și așa de fostul dictator, măcar din petele de pe zid, măcar din când în când, ca să nu ne iasă din minte crimele lui. Eu aș fi pus chiar o inscripție lămuritoare acolo, ca să aște tineretul ce și cum. Și aș prefera, dragul meu, să nu ne prefacem că nu-i mai cunoaștem numele întreg, sub care cerea să-l știe toată lumea, chiar și la closet: BIG BROTHER. Să nu piară chiar orice urmă din *ce a fost*. Atâta suntem datori: să ținem minte. Să nu vorbim în prescurtări și ghicitori. Altminteri, tot aco-perind urmele cu nepăsarea și neglijența noastră și alintându-l chiar și pe Satana cu nume bune pentru un cățel, ducem oroarea în derizoriu și-i pregătim uitarea.

Barmanul dă neajutorat din umeri și spune:

— Mă iertați, domnu' Winston, da' nu prea mă prind ce vreți să spuneți cu numele alea de căței. Io fac ce vor clienții. O să rezolvăm cu urma aia, a lui Bibi, Bigăr sau cine-o fi fost, că io nu eram p-atuncea ca să știu, ci era barmanu' ăla bătrân care-o murit.

Bărbatul oftează. Nimeni nu înțelege nimic în zilele astea. Sau mai bine, ceea ce înțeleg unii nu înțeleg alții și invers. O harababură!

Apoi, după o mică ezitare, barmanul reia:

— Că vine vorba despre *ce a fost*: îs aici trei domni, uite-i la masa din mijloc, care se tot contrazic despre *cum a fost pe*

timpul lu' Bibi. Doi zic că n-a fost chiar așa de rău cum se zice de unii, celălalt că era totuși destul de rău. M-au întrebat și pe mine ce cred. Da' mie nu-mi place să-mi dau cu părerea despre chestii de-astea, de n-ar fi și că sigur supăr pe un client, că acum fiecare, știți, are părerea lui, pentru care e în stare să crape altuia capul, dacă ăla nu-i de acord. Nu-mai ieri dimineața ce s-o luat la pumni doi și o-nceput să spargă vesela, că unul înjura guvernul, iar altul îl lăuda pe chestia cu taxa pe pubele... până la urmă a venit poliția și i-a umflat pe amândoi, din fericire, fiindcă n-apucară să spargă totul... Da' tocmai le-am spus băieților că am un client vechi, pe dumneavoastră, care ține minte tot, de parcă ar avea în minte un registru contabil; că nu degeaba ziceați că ați lucrat mulți ani în Mi-ni-a... sau cum naiba s-o fi chemat ministeru' ăla de pe timpuri, acolo unde o făcut acumă molu' ăl mare. Nu-i așa? N-ați putea să le spuneți domnilor cum era, ca să nu se certe de prisos? Mai ales că cică erați aici, la Castanul, când s-a pornit zavera. Așa mi-a spus mie barmanu' ăl bătrân, știți, ăl de a murit acu' doi ani... și care servea atunci, că io nu eram atunci ca să știu.

— Îmi pare rău. Roagă-i să mă scuze. Azi n-am timp de povești. Aștept pe cineva, din moment în moment... o-n-tâlnire de afaceri. (Se enervează de atâta ignoranță în rândurile celor care exemplifică natura umană și, schimbându-și părerea brusc, continuă, destul de tare, ca să fie auzit la masa cealaltă.) Dar totuși, zi-le, te rog, din partea mea numai așa: era, nu rău, ci al naibii de rău sub dictatură; nu se găsea aproape nimic în magazine, nici măcar lame de ras, ori săpun. Totul era dat pe cartele și chiar și așa uneori sufla vântul în magazinul unde erai arondat. Te ascultau cu *tele-ecranele* și-ți băgau microfoane și-n pat, și aia n-aveai voie, ailaltă n-aveai voie... Era, zic, nu rău, ci afurisit de rău!

— Asta le spun și eu băieților, domnule dragă, intervine de la masă un ins cu o cicatrice pe obraz. Mi-a spus mie bunicu' că mulți oameni n-avea ce băga în burtă și căuta prin gunoaie. E adevărat?

— Da' parcă azi au? sare un altul, un albinos considerabil mai în vârstă. Măcar pe vremea aia nu era șomaj. Vă spun eu cum era: da, primeai bonuri de masă și cartele de haine și pe pantofi și de bine-de rău aveai ce pune în gură și ce îmbrăca, dacă munceai și nu vagabondai. Acu', de unde? Vecinul meu a fost dat afară de la fabrica aia de mobilă care s-a închis acu' o lună și știți unde e acum? La cules căpșuni undeva, la dracu-n praznic, printr-o țară de care neam de neamul lui n-a auzit, Islanda de Sud, sau Transilvania, sau Tarlanda, cred. Iar copiii stau acasă cu nevastă-sa care trăiește cu un ofițer bețiv, care mai aduce ceva de mâncare și o snopește pe ea și pe ei.

— Domnilor, zice Winston sentențios de la masa sa, or fi multe necazurile de azi, sunt ultimul de pe lume care să le neg, dar credeți-mă: atunci era mult mai rău. De exemplu, nu puteai fi singur cu tine aproape niciodată. Ți se cerea să fii aproape mereu numai în colectiv, în așa fel încât nimeni, copil sau adult, să nu rămână singur mai mult decât timpul când dormea și când își făcea nevoile firești. De-aia și mișunau turnătorii, în bloc, la muncă, la cantină, pretutindeni. Era suspect să rămâi singur. Și peste tot te urmăreau cu *tele-ecranele* și cu turnătorii. Asta-i viață, domnilor?

— Și ce-i rău în asta? intervine un altul mai tânăr, cu o beretă sport în cap. Singur te plictisești de moarte sau căpiezi de urât. Părerea mea. Io mi-amintesc că noi, școlarii, făceam cu colectivul excursii marfă în fiecare săptămână pe dealurile din jurul Londrei și în livezi, și în păduri, la cules de ciuperci